

Letní sonety

Josef Svatopluk
Machar

Josef Svatopluk Machar

Letní sonety

J. S. MACHAR:
LETNÍ SONETY.
(PSÁNY V LÉTĚ 1890.)
V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA J. OTTY NAKLADATELSTVÍ.
1891.

*Panu
Gustavu Eimovi*

Obsah

Sonet úvodní

Sonet o životě

Sonet o třetí hodině v červenci

Sonet ironický

Sonet o staré metafoře

Sonet večerní

Sonet o minulosti

Sonet o zlatém věku naší poesie

Sonet-intermezzo

Sonet o hodinách

Sonet patologický

Sonet mystický

Sonet o lásce

Sonet o třech metaforách

Sonet elegický

Sonet noční

Sonet o antice a vlasech

Sonet polední

Sonet o rokoku

Své ženě s předešlým sonetem

Sonet-intermezzo

Sonet o západu slunce

Sonet na sentenci z Goetha

Sonet de vanitate

Sonet o vídeňských kosech

Sonet o starém líci a rubu

Sonet na Chopinovu melodii

Sonet nad verši z mládí

Sonet o bídě

Sonet materialistický

Sonet o Panně Marii

Matce

Sonety-causerie

Sonet svatební

Sonet sarkastický

Sonet k theorii: Boj o život

Sonet cynický

Sonet k sociální otázce

E. Zolovi

Sonet z dvacátého září

Sonet na sklonku století

Sonet-apostrofa

Sonet-epilog čtenáři

Sonet úvodní.

V těch dnech, kdy blankyt žhavý, modravý
zem celou na prach šedý pálí skorem,
kdy tělo klesá tíhou únavy,
a myšlenky už není v mozku chorém,

ten sonet krátký, ostrý, míhavý
jest jedinou z těch poetických forem,
jíž možno chytit nápad prchavý,
jak dobří mistři jsou nám toho vzorem.

Při modrém dýmu lehké cigarety
takový sonet napíše se lehce:
rým přijde sám, a myšlenky on nechce,

a člověku ta forma nějak zvoní,
jako když slýchal šťasten přede lety
zpěv cvrčků v poli ostrý, monotonní.

Sonet o životě.

Podivný jakýs horečný to chvat,
jímž letí moderní to naše žití!
Pohlédni nazpět v zašlých roků řad
a cítíš, jak ti začne teskno býti.

Jak bys jel vlakem, jenž nemůže stát,
a o němž nevíš, kam se s tebou řítí,
kraj za krajem kol tebe mívá v zad,
snad postál bys, však nemůže to býti.

Pár přátel v kupé jelo s tebou nyní,
pár dívčích zraků se ti zableskne –
už vystoupili a přišli zase jiní...

Konečně's umdlen... všecko jednotvárné...
cítíš, že též tak rychle srdce stárne,
a vzpomíná-li – že si zasteskne...

Sonet o třetí hodině v červenci.

To není vzduch, to už je vody var,
jenž proniká tě, kol tebe se lije,
to není lenost, toť už smrti spár,
jenž se tak zvolna noří do tvé šíje.

Naproti žhavý bílý trottoir^[1],
zelené všude v oknech jalousie,
šedivý prach se oknem k tobě vije –
zem, nebe jeden hrozný velký žár.

Privřené oči, duše zmalátnělá,
tak sedíš tady bez hnutí a tich –
tvé „já“, tvůj život, tato země celá

je ti tak hrstkou věcí bezcenných,
že bys po všem tom steskem sotva vzdych' –
kdyby ta duše z těla vyjít měla...

Sonet ironický.

„To čisté svaté velké umění,
jež sluncem je nám v žití zášeří –“
To lesklých slov je pěkné skupení –
však v svatost tu se nic už nevěří!

To poetové ještě někteří
tak někdy plaše mluví ze snění –
řeč jejich se však přísně neměří,
jest to jen jakés choré blouznění.

Umění! K smíchu! Hlavní věcí jest,
co, kdy a kolik procent může nést,
krom sportů ovšem, pro něž lidstvo plane.

A umění – to vyznat neškodí –
se dneska ani za sport nehodí,
je v něm už vše tak fádňí, otřepané.

Sonet o staré metafoře.

Kypící, vířící, šumící číš
a pije se z ní tak snadně...
mlád piješ sladkost tu kroužící výš
a hořkost sází se na dně.

Mok ti v ní klesá však níž a níž,
ty si dál přihýbáš řádně –
teď už to nevíří, ty piješ již
hořkost jen sraženou na dně.

A je to hořčí vždy, čím dál jdeš k dnu...
Vzpomínáš sladkosti dřívějších dnů
a je ti teskno až k pláči...

A marný stesk a marný vzdor –
tak končí každá z těch metafor,
jež život značí...

Sonet večerní.

Už dohas' v šeru teplém, průsvitném
oblaků zlatorudých slední cár,
na nebi hvězdy září blankytném
jak rozházených šperků pár.

Ty jasné barvy shasly s žhavým dnem:
Vše temno, vše má silhouetty tvar,
tam světlo jen, kde žlutým plamenem
plyn ozařuje trottoir.

Tu a tam hledí hlava z okna ven.
V ulici živo, hovor, ruch a smích,
kdes v dáli piano zní kvílící –

tak umí hrát jen bílá ruka žen:
stesk marné touhy, vášně nyjící
a snů těch, nikdy splněných...

Sonet o minulosti.

Ty vzdycháš toče na zad zrak,
že: tenkrát bylo přec líp jen –
však nebud', brachu, zasmušen,
to's tenkrát říkal také tak.

A v onom „tenkrát“ nejinak
jsi po minulém tesknil jen,
a v onom zas dál, až bys pak
se ocit' v blahu dětských plen.

I v plenách těch bys žvatlal snad,
kdybys moh' mluvit vzpomínat:
Oh, tenkrát bylo přece líp...

Tot' osudu je starý vtip –
a proto bude dobře snad,
až nebude lze vzpomínat...

Sonet o zlatém věku naší poesie.

Luh poesie zkvet' nám krásně,
tot' přejných hvězd je blahý vliv;
a jak se u nás rojí básně –
to nikdo nezřel jaktěživ!

Hoch v letech, kdy měl špačka dřív,
má nyní veršů plné dásně,
je třeba, bys jen brvou kýv',
a začne chrliti je hlasně.

A stroje tisku kvílící
pracují parou nocí, dnem –
už papíru se nedostává!

I nad hvězdami věčná Sláva
své čelo sklání nyjící
nad orvaným svým vavřínem!

Sonet-intermezzo.

Mně věru lítost pojímá
v tom žáru dusném, prokletém
i nad ubohým sonetem,
jenž u nás jméno znělky má.

Jde v šatě skvosty posetém,
jenž krajkami ji objímá,
jde spjata těžkým korsetem
a závoj v obličejí má.

Mně je jí líto. Tu i tam
šat, korset její sundávám
a nechám ji jen v suknicí.

A mám ji rád tak kypící,
když tančí, zpívá přede mnou,
až se jí bílá ňadra dmou.

Sonet o hodinách.

Tik-tak... zní monotonně se stěny;
však začni pozorně mu naslouchati:
to s bohem dává čas ti ztracený,
jenž se již nikdy, nikdy nenavráti.

Ne, nikdy již... ty cítíš zděšený,
že i tvůj život se v tom tik-tak krátí
a cítíš, jak stesk jakýs šílený
tvou celou duši bezeměrně chvátí...

Eh, marno vše. Toť lidské praktiky:
V své domýšlivé kdysi moudrosti
dal člověk jazyk přísné věčnosti,

však moudře dal jí jen dvě slabiky –
a nyní uštván tony zvuku toho
ví, cítí, že i ty dvě bylo mnoho...

Sonet pathologický.

Je šerý den. Už prší od svítání.
Zem, nebe nese výraz tesklivosti.
A tobě je, jak cítil bys kol skrání
vát perut' jakés divné zoufalosti.

Po čemsi toužíš do své minulosti...
A po čem? Ptej se! Nevíš věru ani.
Bojíš se nějak temné budoucnosti...
A čeho? Zkoumej, nemáš ani zdání.

A z dne se stane najednou noc šerá,
on ukončí se jaksi bez večera,
už v lucernách plyn hoří smutným leskem.

Bez hřmění, hluku venku prší dále
tak jednotvárně a tak vytrvale.
A tobě zdá se, že se zalkneš steskem.

Sonet mystický.

„Krvavé páry jak zjev visionů
mystickým kruhem zemi ovíjí,
hlas dálných zvonů, bizarních pln tonů,
zní jako hudba lilií.

Zářící svaté rovno hostii
po nebes sklonu
ve zlaté glorii se v šarlat zavíjí
mystické slunce, oko milionů. –“

– Ó čtenáři, jenž všechno snést už umíš,
jenž o básni už předpokládáš předem,
že něco jest to, čemu nerozumíš –

teď přece hledíš na mě plachým hledem?
Nu, můžeš-li, tou útěchou se těš:
já opsal to – však nerozumím též...

Sonet o lásce.

Dík. že mi z fyziky cos hlavou tane,
že mohu užít tento termín stkvící:
Jest láska elektřinou, která kane
do oka z oka. – Slyšte milující:

„Znám její vlasy, čelo, barvu lící,
rty, úsměv, který pro mě na nich plane,
znám vše – a blíže nemohu nic říci –
však oči, oči, oči milované – – –“

A tu zní popis, ne, toť hymna stkvělá,
v těch očích tone duše jeho celá,
toť omega, toť alfa jeho žití.

A zemřel rád by věru této chvíle
a šťasten byl by, kdyby mohl mřít
jen pro ty oči, pro ty oči milé...

Sonet o třech metaforách.

Z klassických veršů cítím vůni vát
jak z podvečerní bujné lučiny:
z heřmánku, doušky, sterých trav a mát
ten zápach prostý, zdravý, nevinný.

A romantika to je luzný sad,
kde ve skleníku bují květiny,
a smysly tvoje spíjí odevšad
nádherných vůní chaos jediný.

A verše moderní toť parfumy,
jež dráždí tony svými ostrými
sta duší neklidných i nervosních,

k nim atomy se berou kdekoli:
z těch květů v sadě, v lukách, na poli
i ze zápachů městských monstrosních.

Sonet elegický.

Ne, toho člověku už líto není,
co je teď pryč a co se nevrátí...
Ta mladost, láska, žhavá krev a snění,
vše, čím se chtěl kdys pyšně blýskati –

to jest jen daň, již z toho živoření
v bezednou věčnost musí zaslati,
čas sbírá ji, a člověk bez nucení
ji konečně přec celou zaplatí...

Však život hamižný i zbytky malé
nám exekvuje^[2] ještě dál a stále,
a pěkná útěcha nám zbývá teď:

Že jako my i jiní jeví zraku
ten obraz bílých kdysi stříbrňáků:
ráz otřen a jím svítí všední měď...

Sonet noční.

Nebe je tmavé. Mračen kůr
se bez hnutí zdá na něm tkvít,
jen místem protrhlinou chmur
zří hvězdný pohádkový svit.

Van větru v okno moje vlít'
a s ním se nesou roje stvůr,
pár komárů, pár nočních můr,
jež začly v lampu moji bít.

A náhle slyším v zděšení
se střechy pláč a úpění –
oh, koček noční umění!

Zavírám okno. Věru již
i božské přírody té říš
zná protivnou být nanejvýš...

Sonet o antice a vlasech.

Jsou rouhavé to černé slabiky,
jež se mi dneska v bílý papír derou:
Já nemiloval nikdy antiky,
já necítil z ní nikdy vůni sterou.

Mně zdála se jak herbář veliký,
kde suché listy kryty plísní šerou,
kam hrobní zápach vábí červíky
ty žluté, moudré, jež z nich stravu berou...

Jen staré Římany mám nyní rád,
ne pro bohy, ne pro verše a boje –
to všechno je zas plesnivý ten sklad –

Mám rád je, že už v tento dávný čas
cenili nad vše zlatý lesklý vlas,
vlas zlatý lesklý, jak má žena moje...

Sonet polední.

Tam v dálném kraji u nás je asi doba žní...
Jak živě jeví se ten obraz mému duchu:
Na jasném modrém nebi plá slunce polední
a pruhy tepla chví se ve prohřátém vzduchu.

Na ozářených polích už kupky snopů ční,
kol lidí směsice se míhá v pestrém ruchu
a jejich smích a výskot, kobylek chřestění,
prask žebřin vozových mi zaletá sem k sluchu.

A z dálky zavzní zvonek... polední svatý klid...
ti lidé otrou čela a jdou na blízkou mez
a jedí, natáhnou se a hledí do nebes...

Ach, cenu chvíle té by moh' jim povědít
jen v dálném městě kdos... ten, jemuž žloutnou tváře
tím žářem chodníků a nudou kanceláře...

Sonet o rokoku.

Myslím si rád a myslím zas a zas
na nejkrasší všech věků poesii,
na roztomilý rokokový čas,
na ten, jak žil se kdysi ve Francii,

ne u nás v Čechách, zde byl hrob a mráz –
však tam jen muži pyšně nesli šíji
a jenom před dámami klonili ji,
jimž sněžný pudr bělil zlatý vlas.

Versaillským parkem sladký parfum vál,
tam bělala se ňadra luzných žen,
tam šatů šust se mísil v listí sten,

a v smíchu, hře tam pod větvemi lip
se dobře cenil každý nápad, vtip,
lež galantní i něžný madrigal.

Své ženě s předešlým sonetem.

Já vím, jak doba rokoka ti milá,
má ženo, proto jsem ten sonet psal,
já dobře tuším, jaká tajná síla
tě k oněm věkům víže dál a dál.

Ten dávný čas ti líc i duši dal,
tys v dnešním světě jaksi opozdilá,
versaillský park neb jeho zářný sál,
toť místo, kde bys byla právem žila.

Rokoko malby, fontán, palác, sad,
rokoko účes, šperky, chůze, šat
tě uvádí vždy v nadšení a ples –

Rci, odměníš ten chudý sonet dnes,
jak lichotivě odměnila bys
madrigal něžný ve Versaillu kdys?

Sonet-intermezzo.

Ať jakýkoli soud nad dílem mým
z těch retů příští doby splyne –
co psal jsem, z toho je mi nejdražším
těch sonetů pár nade všecko jiné.

O patě Achillově u nich vím:
řeč se v nich trochu kostrbatě vine,
vzlet schází v nich, je málo pestrý rým,
a myšlénka – ta byla-li v nich – hyne.

Já vím, že je pak eufemismem řádným
ta šedá metafora: o patě –
však snad to láska matky je,

jež z dítek svých má ráda přepjatě
jen mrzáčka, jenž s podzimkem as chladným
svůj krátký život dožije...

Sonet o západu slunce.

Je nevidíš. Lze jen se domnívati,
kde zmořeno as končí běh:
V šedivou massu ulice se tratí,
a nad ní nebe stojí v plamenech.

Skla oken rdí se. Chodníky se zlatí.
Mha rudá leží v taškách střech.
Zříš cos jak odlesk růží vzduchem vláti
a lidem v líci plát i na vlasech.

A oknem otevřeným ze šumotu a ruchu
vzdech k tobě vane náhle tak těžký, plný puchu,
jímž prvně hlučné město po denním žáru dychne.

A maně myslíš v dálku, jak mohutně tam tryská
to světlo na vsi, pole, na lesy, na skaliska...
vše plane... tráva voní... a pták s trylkem tichne...

Sonet na sentenci z Goetha.

To sladké zvyknutí si v živobytí...
V té chvíli, kdy je cítíš nejvíce,
vem čas, kdy jsi se šťastným mínil býti,
i čas, kdy žel hnal slzy na líce –

Pak vzpomeň na některé jiné žití,
těch lidí třeba, jež znáš z ulice,
neb oněch, o nichž slýcháš pověst zníti,
neb přátel, které rád máš nejvíce –

A važ je! Ať si proti tvému stojí
lesk, sláva, velkost, moc a blahobyt,
ať se k nim úcta, láska, obdiv pojí –

bud' jakkoli: to svoje živobytí
bys s žádným jiným nechtěl zaměnit –
však nechtěl je též ještě jednou žítí...

Sonet de vanitate^[3].

Zrak báby mé prý modrým leskem hrál,
vlas její černým, čelo sněhobílým,
prý básníř jeden o ní znělku psal
způsobným tehdy slohem roztomilým...

V zrak kalný já se bábě zadíval,
v to čelo žluté s vlasem řídkým, bílým,
ten sonet, psaný švabachem, jsem znal,
ten ponoukal mě k žertům rozpustilým...

Dnes teskno mi, že vše tak pomíjí,
že vůně veršů, čela lilií,
i mně dnes drahých, neušetří čas,

že směšným bude veršů těchto zvuk,
že nad tím svadlým čelem jednou vnuk
též řekne: vanitatum vanitas^[4]...

Sonet o vídeňských kosech.

– J. VRCHLICKÉMU. –

Vím, mistře, že máš tyto ptáky rád,
vím, že's je uved' v naši poesii,
a k vůli Tobě chci jim sonet dát,
– však našim ne – těm, kteří tady žijí.

Vídám je z rána v trávě poletat
a v rose máčet nožky, křídla, šiji,
vídám je v žáru v stinných stromech spát
i z večera, jak z vodometu pijí.

Ať kol nich rvou se, křičí vrabců davy,
z nich každý jest jak aristokrat pravý
tak odměřen, tak upjat, čist a tich,

jak znal by, že můž' nebezpečno býti
zde mezi pustou luzou poskvřniti
svou uniformu v barvách rakouských...

Sonet o starém líci a rubu.

„Při našem vzkříšení, tom nevídaném stkvělém,
při našich bojích o život a skon
náš spisovatel byl nám spasitelem
a, čím jsme dnes, tím udělal nás on.

On ještě dnes je našich srdcí zvon,
krev čistá našich žil, jež proudí v tepu vřelém
a našich duší duch a hlasů našich ton
a zraků zornice, jež bdí nad naším tělem.

A jeho sláva jest – – –“ atd. atd.
Och, bible praví sic, můj vděčný národe,
že ne chléb hamižný, že také slova sytí –

toť příliš abstraktní; ty promluv zřetelně,
ber tuto chloubu svou též trochu reelně:
dej slušný kabát jí, pár grošů, jíst a pít!

Sonet na Chopinovu melodii.

Co žen mě zpilo rtoma vášnivýma –
co zbylo po nich v mojí paměti?
Jen ručku vidím s prsty hubenýma,
jen oči, v nichž spí čisté podletí...

K románu náběh. Pranic nezajímá.
Květ, který uvad' ještě v poupěti –
a přec v tom tolik svaté vůně dřímá,
že bych i v rakvi chtěl k ní voněti.

Ty rty jsem nelíbal a nehladil ten vlas –
já zřel jen do těch očí v ten zářivý jas
a stisk' tu suchou ručku jen jednou... jednou jen...

A rtoma vášnivýma mě zpilo tolik žen – –
Mám v paměti pár tváří – však jmen říct neumím,
mám v paměti pár jmen dnes – však nemám tváře k nim...

Sonet nad verši z mládí.

Je směšný dnes těch dávných veršů vztek
i žaloby, jež člověk k nebi lil,
kde by byl boha tak rád k soudu vlek',
že při stvoření ten svět pokazil!

Ó, pán bůh v tom už moudrým mistrem byl,
že tehdy patře v rouhavý náš věk
to živobytí tak nám upravil,
by nevyrost' nám pyšný hřebínek!

Ó pane bože, jenž teď svoji plec
kdes halíš v stříbrostkvoucích mráčků lem,
kde vše ti zní jak harmonický ton –

z té brázdy, kterou táhnu životem,
ti volám za vše dík. I za ten skon,
jenž, třeba pozdě, přijde jenom přec!...

Sonet o bídě.

Ne dech, ne hlas, ne hrozné znamení –
však vidím, slyším, kdy mi v jizbu vkročí,
kdy ze všech koutů zuby vycení
a v poledne mi náhle na stůl skočí.

Krev, sílu pije mému umění,
kol hrdla se mi jako boa točí –
dnes tak jak tenkrát, kdy jsem v zděšení
ji cítil vát mé rodičelce z očí...

A práce, odříkání – – Dík za tu radu mnohou,
to letkvary, jež brzy sevšední,
když strhnou nervy a nic nepomohou –

ó než mě hodí moudré rakvi v stěny,
chtěl bych zde mít svůj osud ztělesněný
a zbít jak psa jej silou poslední!

Sonet materialistický.

Ó peníze – ne jak můj mnohý druh
to volá s efektní vždy ironií –
já přímo dím: Jste velký, hrozný bůh
a sonetem zde skláním svoji šíji.

Co bohů vytvořil již lidský duch –
a všecky už je vlny smrti kryjí...
Jen vy, všech nejnižší, však cíl všech tuch,
vy dohráte tu lidskou historii.

Čest, sláva, velkost – jsou jen stébla slámy
před vaším leskem, zvukem démonickým,
a čím jsou – tím jsou v lidstvu jenom vámi.

Dějiny daly krvavý vám háv,
náš věk vás slaví řevem frenetickým
a z příštího zní: Ave! na pozdrav!

Sonet o Panně Marii.

Prof. E. K. Liškovi.

„Královno nebes, Panno Marie...“
– tu modlitbu jsem měl rád nejvíce...
Ó kde to dětské svaté snění je
a zářných barev jeho tisíce! –

Já světce přísné a zlé světice
stát vídal v nebi v mrazu glorie,
tys v kadeř směla dát srp měsíce,
ta měla barvu zlaté lilie. –

Královno nebes!... Život lakomý
mi vyrval z ňader tuto vidinu
a dal tam za ni smutnou rytinu,

kde stojíš bídná, malá jako my,
tak, jak tě zřela kdysi Golgota,
se srdcem puklým, sytou života...

Matce.

Má rodičko, po dlouhé řadě let
dnes kladu sonet pod tvé jméno zlaté,
jen sonet tam, kde měl bych hymnus pět,
jen verše, kam modlitby patří svaté.

Oh, člověk musí projít cestou běd
a mnoho pohřbít v mnohé bouři klaté,
vše proklínat, co chtěl kdy návidět
a zoufat, plakat musí častokráte,

pak cynicky se musí vysmívat
frivolní, hrozné písni životní,
by mohl akcent slovu „matka“ dát –

a hnusna mu ta píseň musí být,
by řek', že vždy a všude slyší z ní

to „matka“ jako svatý refrain znít...

Sonety-causerie.

– Slečně Jiřině Pinkasové. –

I.

Už o své zemi věru všecko víme,
už známe měsíc, známe slunce zlaté,
už mléčné dráze hezky rozumíme,
jak, proč a kam se bělá, vine, mate,

oh, známe tolik, že už hrdě smíme
dát livrej služky babce v pouta spjaté,
té přírodě, a jen jí poručíme,
jak, co si přejem – jí to bude svaté. – –

Jak je to k smíchu! Snad mu hledíš v líc,
snad přírody x nejtemnější všech,
v tvé náručí teď sladce, klidně dřímá –

Ó ženy, ženy! Jak bych zraky svýma
zřel moře aforismů, slok a kněh –
a vše to troska, kousek, dým a nic!...

II.

Jí, pije, myslí, jako člověk žije,
nač vzpomeneš si, všecko najdeš v ní:
klid, žár, hněv, láska, prosa, poesie,
naivnost, chytrost, radost, kvílení –

Kdo zná ty tony, kdo muž' sečísti je
a říci, jakou logikou v ní zní?
A přece je to luzná harmonie,
ta nejluznější všeho stvoření!...

A co v ní nadlidského! Znáš ty chvíle:
Cos udělá, cos řekne... tobě zdá se,
to slovo, čin že bytost její schvátí

a výš ji nese, až to čelo bílé
až kamsi k hvězdám na obloze pne se...
Ty, červ, chceš jí jen nohy zulíbatí...

III.

A není bídnejšího tvora ani...
Je zrádcem jejím jen ta krása těla,
co jiným radost – na ni past je skvělá
a láska její – boj neb odříkání.

A přec ten život její do skonání
je láska jenom bezeměrná, vřelá –
však na stráži být musí bez ustání,
kde nejráděj by oči zavřít chtěla.

A jedna slabá chvíle všecko ztratí...
Tak draze nikdo nikdy nezaplatí
ničeho v světě... Marný vzdech a ston –

čas nezhojí a slza nesmyje...
Bez křídel motýl... v blátě lilie...
s modravé výše spadlý puklý zvon...

IV.

A byť vám žena všecko zničila,
o čem jste kdysi v blahých dobách snili,
a byť vám celý život zkalila –
ó neklňte jí v teskné, hořké chvíli!

Je láska boj – a věc to nemilá,
když vy jste pole krví pobarvili –
však čím by ona byla splatila,
kdybyste vy tak byli zvítězili?

Ó neklňte jí! Slaba je jak děcko,
jen předtucha, jen chytrost jsou jí zbraní,
a raní-li vás – jenom sebe chrání!

Však po letech, až čas bol zaplaší,
přec ona z toho, co dal život všecko,
jen upomínkou bude nejdražší...

V.

V to moře aforismů, novel, slok
jsem tedy pár těch kapek nyní dal –
proč? Bože, už je tomu hezký rok,
co o ženách jsem zcela jinak psal,

– to jsem jen krev se srdce omýval,
mě v mnohém boji zásah' mnohý brok;
čas přešel, umlk' jedovatý žal
a utišil se žití bouřný tok. –

Ne svědomí hlas – však těm zlatým skráním,
jež první nakloní se k veršům těm,
jsem psal to k vůli. – Žena zázrakem

zná zvrátit dlouhých hořkých roků dílo...
Pět, deset ti jich srdce otrávil –
a přijde jedna – a je požehnáním!...

Sonet svatební.

Panu a paní H.

Můj sonet, jenž mi teď tak slouží čile,
že provede, než co si pomyslím,
vzal dneska frac a rukavičky bílé,
pár růží a už letí s přáním mým.

A předstupuje před Vás této chvíle,
šoup' nohou v zad, zved' ruku k ňadrům svým,
a skloniv hlavu k zemi ušlechtilé
otvírá ústa k slovům nadšeným:

Než, co to? Mlčí, trapně pokašlává,
jak hloupý školák rdí se do krvava –

můj bože, že už všechno zapomněl!...

A měl Vám přednést pěknou snůšku básní,
měl květy vinout kolem Vašich čel –
teď koktá jen to staré: Buďte šťastni!...

Sonet sarkastický.

Plod hořký naší doby v plné míře
jsme my tak záhy, záhy sklidili...
Nás vychovali jako za pastýře
kams do antické luzné idylly,

svět zdál se nám být jakés dobré zvíře,
jež s touhou jenom čeká na chvíli,
by mohlo nám dát mléko na talíře
a vlnu, v níž bychom se zhalili...

A teď? Jen trpký úsměv máme teď
– ne pro sebe, my žijem' netečně
jak otřískaná, bezovocná sněť –

však pro tu mláď, jež nemá drápy, zuby,
jež kvete, sní, svou illusí se chlubí
tak důvěřivě – a tak zbytečně...

Sonet k theorii: Boj o život.

– Příteli A. E. Mužíkovi. –

Kam padne, poeto, krev tvoje kypící
a mozku tvého kus, jež zavřels ve svém díle?
Komu chce kniha tvá nést vůni sílící,
již dýchá z duše tvé to božství ušlechtilé?

Neptej se, nezkoumej! Dnes vážní kritici
dle oka napíšou cos o tom ledabyly,
z tvých veršů studentík vždy láskou nyjící
si robí akrostich pro památník své milé.

Jen četrná družina těch drobných literátů

tvé verše popadá a zhltná v jednom chvatu
a radost přátelská jim v líci zaplane,

když vidí, že už mozek tvůj se ztrácí,
že arterie tvé už dokrvácí,
že vůně brzy z duše vyvane...

Sonet cynický.

Oh, tenkrát naivní byla jako dítě,
ten vzdušný zjev se vždy jak mlha nes' –
(mám, tuším, staré verše o tom kdes
a nevím – snad jsem zbožňoval ji skrytě).

A čas je lotřík, jenž vše krade lítě
a z okradených rád si ztropí ples:
po dlouhých letech potkal jsem ji dnes
a mluvili jsme leccos spolu hbitě.

A jaký dojem já si u ní schoval
dnes, nevím; ona není změněná,
a já přec paměť svoji opravoval:

Ten vzdušný zjev – je zatím hubená,
ta naivnost – je to hloupost bez ostychu...
Bodlo to v srdci... Ale je to k smíchu...

Sonet k sociální otázce.

Je půlnoc. Po vší denní námaze
zřít milo v tmu, z níž vlažný van se leje.
Jak vyleštěný srpek z mosaze
se měsíc z modravého temna skvěje.

Z dálky zní hlasy. A ráz po ráze
kdos holí v dlažbu pere, kašle, kleje;
pár mužů, jimž krok činí nesnáze,
jak silhouet sbor ulic mou spěje.

Ted' zalétají ke mně trosky vět:

„ – a chudák dře se, a pán bohatí,
a žádný protest tady neplatí – –

i pán bůh se v těch chudých trochu splet':
dal jim dvě oči – je to spořivost? –
Moh' dát jen jedno – chudák měl by dost!“

E. Zolovi.

Ty, který míníš, že jsi dobu svou
do sledních temných koutů pronik' chvatně,
jenž její obraz barvou pravdivou
chceš podat na nelichotícím plátně,

jenž doufáš, že tou barvou strašlivou
jí memento^[5], jí výstrahu dáš platně –
ó mistře, s duší velkou, tesklivou,
jak's ideální – a jak znáš ji špatně!

Dnes před obrazy těmi potají
jen fantasii svoji lehtají –
a tragika to věru k zoufalosti:

Soud této pokrytecké společnosti
tvé jméno přibil na sloup pranýře
se znakem svého kuplíře!

Sonet z dvacátého září.

Dnes modré nebe rozlívá
vychladlý jakýs chabý svit,
a nač se zrak tvůj zadívá,
tam zdá se smutný úsměv tkvít.

Nějaká bolest tesklivá
ti začne náhle hrudí znít,
jak když ti v posled zakývá
kdos šátkem a chce v dálku jít...

A v duchu vidíš známou ves

u prostřed stromů zažloutlých:
na rudý hřeben kostelní

se vlašťovek roj nyní snes';
jich švehol tichým krajem zní –
to loučí se, než letí v jih...

Sonet na sklonku století.

Ta víra v lepší časy budoucnosti...
Ve změně všeho září bez změny
jak maják, jehož zlaté plameny
se lijí v bouř a ve tmu zoufalosti.

Tu člověk, když mu ráj byl zavřený,
as našel ve své teskné šílenosti –
ta jako odkaz otců vznešený
jde s lidstvem od věčnosti do věčnosti.

Teď došel k nám... Mře naše století,
před sebou tmou a na rtech prokletí,
čtem závěť už... zní otřepaně dost,

ne podklad ani zásvit jediný,
jen víra zas ta v lepší budoucnost –
a už i ta má značné trhliny...

Sonet-apostrofa.

Můj sonete, hled', co se děje:
Den přijde s chabým zásvitem
a nevlídně a chladně kreje
si tělo šedým hábitem.

Hled', jak park pestří se! Jak stkvěje
se mokré jíní pažitem!
Slyš táhlý zpěv, jež vítr pěje
o čemsi zašlém, dožitém...

Ó zima je tu v jeden mih!

Můj sonete, ty dítě jihu,
buď s bohem, vrať se s ptáky v jih!

Tys nes' teď se mnou žití tíhu –
kdo ví, co zima nese mi?
S bohem! Jdi raděj s růžemi!

Sonet-epilog čtenáři.

Já psal, tys čet' a, jak to často bývá,
přátelství kvítek mezi námi zkvet',
a proto slušno, bychom slova tklivá
si při rozchodu řekli naposled.

Ty víš, můj drahý, že už řadu let
ten sonet báječné žně u nás mívá,
však velcí mistři požnou všecko hned,
když přijdem my, už strniště jen zbývá.

Tož nelze klasy vzácných pravd a rad
ti na těch stránkách bujně předkládat
a proto, prosím, kytici tu vem –

je to jen chrpa s rudým koukolem,
to krvavé v ní jen mák planý jest –
tak, jak to roste podle prašných cest...

^[1] trottoir (fr.) - chodník

^[2] exekvovat (z lat.) - vykonat exekuci proti někomu, vymáhat, vymoci
exekucí

^[3] sonet de vanitate (lat.) - píseň o marnosti

^[4] vanitatum vanitas (lat.) - marnost nad marnost

^[5] memento (lat.) - pamatuj, měj na paměti